

KAPOT VAN DE KOU

Fietsavonturiers Ralph Tuijn en Erik Gelauff beleefden bizarre avonturen op ijzige Russische rivier

De ambitie was even meesplend als de naam: Mil-let Icebiking Expedition. Op de fiets de Lena rivier af, 4100 ijs- en ijsskoude kilometers wegtrappen. In een tentje slapen. Oppassen voor beren en wolven. Beroepsavonturier Ralph Tuijn had ditmaal

zijn vriend Erik Gelauff meegenomen. De twee beleefden wekenlang bizarre avonturen waarin temperaturen van onder de 50° Celsius regeren. Maar uiteindelijk bleek de lat te hoog gelegd. Ziekte, een dik pak sneeuw op de Lena en onleefbare

koude gooiden roet in het eten. Tiksi, het eindpunt, werd niet gehaald. Onze verslaggever zocht Tuijn en Gelauff halverwege het avontuur op in Jakoetsk, de leukste stad op aarde, maar een geweldige plaats als je in deze diepvrieshel veiligheid zoekt.

door ROB HAMMINK

JAKOETSK, zaterdag
Nu. Een eindeloze weg met daarop twee eenzame fietsers. Links is het wit, rechts trouwens ook. Achter hen ligt de ongenaakbare Lena rivier als een bevroren herinnering. Het vizier is gericht op het 'warme' zuiden met een milder klimaat van rond de -25° C. Ze fietsen naar Tynda en dan met de trein naar SeveroBaikalsk. Terug naar het oude vertrouwde Bajkalmeer om dat af te zakken naar Irkoetsk. Eindelijk weer ijs onder de spikebanden. Ralph Tuijn en zijn reisgezel Erik Gelauff schreven ons deze week per e-mail dat de enige constante is dat alles verandert... We hadden de twee opgezocht en bezorgd achtergelaten in de moordende kou van Jakoetsk.

Toen. De afgeschreven Tupolev zakt al een kwartier door een dikke laag mist, maar er is geen landingsbaan te zien. Toch zit het vliegtuig op 'short final', misschien zo'n vijftig meter boven de grond. Mist? Niets anders dan bevroren uitlaatgassen. Die blijven in een omgeving van kouder dan -40°C namelijk hangen.

Als we uitstappen, is ademen bijna onmogelijk. Longen verzetten zich tegen de ijzige lucht. Buiten is het schemerig, angstaanjagend zonder precies te weten waarom. Je voelt dat de kou hier als een roofdier rondsluip, maar je weet niet uit welke hoek zij komt. Zij is namelijk alom, vreet aan je kleding, je huid, je botten. Silhouetten in bontjassen schuifelen naar 'exit' en verdwijnen in het niets. Dit is een decor van een horrorfilm.

■ **Fietsavonturiers Ralph Tuijn en Erik Gelauff, twee Nederlandse bikkels in de moordende kou op de bevroren rivier Lena. „Vooral onze voeten zijn een probleem. Dit is ondraaglijk...”**

FOTO'S: DE TELEGRAAF

Beloofte

„Welkom in Jakoetsk”, klinkt het onderkoeld. Erik Gelauff heeft zijn woord gehouden: hij zou er zijn, ooit beloofd voor vertrek. Daar staat hij dan, de helft van het duo dat de Lena rivier wilde bevechten. Maar tot nu toe is de Grand Cold Lady niet van plan zich over te geven aan het waanzinnige plan van twee Nederlanders. Gelauff maakt een aangeslagen indruk. „We herstellen in een troosteloos hotelletje, al een week. Op een of andere manier hebben we een onduidelijk virus in een weeshuis op de route opgelopen. Die neus zit me ook niet lekker.” Terwijl hij op een blaaswijst: „Verbrand door de kou.” Op de parkeerplaats doemt Ralph Tuijn op. Geen uitgebreide welkomstruitjes. Alles wat buiten plaatsvindt, is kort en zakelijk. „Ik heb veel meegemaakt, maar dit slaat alles”, zegt de 32-jarige ijzervreter uit Castricum. De ervaring leert: als Ralph dit zegt, staan we aan het begin van een vreselijke tijd.

De taxi slingert door de stad naar een beter plekje voor vannacht. Elektriciteitsdraden

hangen als een spinnenweb boven de wegen en de huizen. Afgebladderde flats uit de sovjettijd worden sporadisch afgewisseld met lieflijke houten woningen waarop scheve schoorstenen doorlopend rook spugen. En ook die rook bevest. Jakoetsk is ongetwijfeld de leukste stad ter wereld, zo bepalen we.

Voor Erik Gelauff is het de eerste keer dat hij deze kou beleeft. De sociaal werker had privé een ingewikkelde tijd achter de rug en wilde weg. Hij bereidde zich maanden grondig voor. „In rijke landen ben je geneigd meer en meer te willen. We overladen onszelf met onzin, met computers, breedbeeldtelevisie. Alleen maar nodig als je het echte leven wilt voelen. Ik heb afgebouwd, alle verslavingen aangepakt. Weg sigaretten, weg drank, maar ook weg hoofdkussens. Waarom zou je niet zonder kunnen?” Dan lachend: „Over computers ge-

sproken. Ze hebben hier een heel andere uitleg voor www: warmte, water en wodka. Daar draait het allemaal om in deze streek.”

Reisgezel Ralph Tuijn weet al jaren wat afzien is en hij houdt zich niet bezig met overdaad. Het enige dat hij per se wil wil, is een nieuwe uitdaging. Hoe extremer, hoe beter. In acht maanden tijd fietste hij vijf jaar geleden vanaf Nederland naar de Beringzee en zat hij niet veel later op 5000 meter hoogte in de Indiase Himalaya. Twee jaar geleden was het nog de Groenlandse ijskap, die loepend en fietsend werd bedwongen. Verleden jaar nam hij als gids een groep mee over het Bajkalmeer. Niets aan het handje... „Maar nu kom ik echt de grenzen van mijn mogelijkheden tegen. Ik heb me de laatste weken afgevraagd

hoeveel een mens eigenlijk aankan. We hebben dagen in onbewoonde gebieden gefietst terwijl juist in dit soort omgevingen mensen zo afhankelijk van elkaar zijn. Gevaarlijk? Ja. Kleine praktische problemen, zoals het verwisselen van een ventiel, worden onoverkomelijk. Dat is niet te doen met dikke wanten.”

Ondoorgaanbaar

De Lena, die lange Lena, ontsproten op 930 meter hoogte op de westelijke helling van het Bajkalgebergte. Ze hebben haar alleen vanaf de kade gezien. De reis begon veel meer richting zuidoosten in de plaats Irkoetsk, vanwaar een autobusje ze naar Ustkut bracht. Daar zou het 8 meter dikke ijs worden opgezocht. Maar er hadden geen vrachtwagens over de Lena gereden en dus was de sneeuw erop nog steeds ondoorgaanbaar. „We hebben toen honderdtwintig kilometer over een winterweg gereden. Vreselijk zwaar. Zo'n weg is een bevroren moeras en heeft dus ook de structuur van een bevroren moeras”, aldus Tuijn. In de volgende plaats, Markova, was de Lena nog steeds 'dicht'. Tuijn en Gelauff kwamen na 600 eenzame kilometers door het bos, meer een eindeloze tunnel van bo-

men, eindelijk in Nepa terecht. Vanaf daar richting Mirny waar de winterweg eindigt. Ze kregen gezelschap van een zwangere zwerfhond, die trouw volgde. Ondertussen hadden ze er ruim 1500 kilometer afzien opzitten.

En toen werden ze dood- en doodziek. „Waarschijnlijk hebben we een virus opgelopen toen we een weeshuis in Viljusk bezochten. We moesten een mondkapje voor, maar dat hebben we geweigerd. We waren namelijk die bikkels uit Nederland. Niet kapot te krijgen.”

Voor het huis waarin we nu met z'n drieën zitten, meldt zich in de vroege ochtend een

man met busje. Speciaal geregeld voor de ingevloggen scribent uit het vaderland en bovendien handig als veilige haven voor twee bikkels die herstellen van hun ziekbed. De mongolide man noemen we voor het gemak Herman en zijn busje is een vierwielandgedreven Uaz, een Russische jeep die je voor slechts \$ 2800 aanschaft. We rijden vanaf Jakoetsk richting noorden dwars door de deelrepubliek Sacha, meer dan 3.000.000 vierkante kilometer groot, bevolkt door slechts 1,1 miljoen mensen. De rit is eindeloos. Buiten Jakoetsk breekt de zon door, of liever: is de bevroren smog weg. In deze uitgestrek-

te wildernis stonden strafkampen, ook wel verzameld tot het begrip Goelag, een administratieve structuur van 476 complexen van 'correctieve arbeidskampen', die tot in de verste uithoeken van de Sovjet-Unie waren te vinden. Miljoenen politieke gevangenen en duizenden dissidenten werden erheen gestuurd. De Goelag wordt in de regel gekoppeld aan Stalins terreur. Volgens geschiedschrijfster Anne Applebaum zijn zeker 4,5 miljoen mensen nooit teruggelookt uit deze uithoek van de wereld. Wij hopenlijk wel.

Na uren vindt Herman eindelijk een plekje waar we het

ijs op kunnen. De fietsen worden uitgeladen. Tuijn en Gelauff tuigen zich zwijgend op. Het moment der momenten. Het ijs ziet er glad uit. Geen sneeuwbergen. Het kwik geeft -52° C aan. Ondanks de speciale poolkleding bijt de kou vernijng door. De twee beginnen langzaam te fietsen. Adem bevroert en binnen vijf minuten zijn de beschermende maskers versierd met ijskristallen. De Uaz en de fietsen voeren een dans uit op het ijs. Herman en ik rijden verder, stoppen en worden ingehaald. Dat gaat zo een paar uur door. Maar het is te koud. Het busje bewijst zijn diensten. Tuijn: „Omdat we fietsen en dus wind opwek-

ken, is de gevoelstemperatuur zeker min zestig. Vooral onze voeten zijn een probleem. Dit is ondraaglijk.”

Aan het einde van de dag doemt er aan de rechterzijde een plaatsje op dat veel overeenkomsten vertoont met het dorpje van Asterix en Obelix, in besneeuwde uitvoering. Er wonen vierhonderd mensen.

We stoppen bij een soort blokhut. Een klein vrouwtje laat weten dat we welkom zijn. Een kachel, een emmer met aardappelen en een tafel met wat stoelen. Dat is het dan. Maar het is godzijdank warm.

„Warmte, water en wodka. Daar draait het hier allemaal om”

Borsten

Het verhaal dat gasten hun koude voeten mogen warmen aan de borsten van de gastvrouw, laten we maar even ononderzocht. Wel wordt duidelijk dat mensen zich hier niet wassen, maar een kniesoor die daar nu op let. Het leven heeft momenteel een heel andere waarde. Hoeveel heb je eigenlijk echt nodig? De vraag blijft zich herhalen. We drinken wodka en de twee avonturiers vertellen over de weken die achter hen liggen. Hoe ze van de weg werden gehaald omdat een burgemeester de expeditie te gevaarlijk vond. „Er was overleg geweest tussen achttien dorpen. Hij had een busje geregeld dat ons door een onbewoond gebied loodste.” Of hoe ze de trouwe zwangere viervoeter waggaven aan een restauranthouder, die beloofde goed voor het nieuwe gezin te zorgen.

De volgende dag eerst nog een lezing op de plaatselijke school met twaalf leerlingen en dan verder. Het is iets minder koud, maar nog steeds niet te doen. Dit is een ijskast waaruit niet te ontsnappen is. De beroemde Lenapilaren, die als sculpturen oprijzen aan de oevers, worden niet meer gehaald. Te extreem, zeker voor mannen die nog niet hersteld zijn. Herman heeft de fietsers steeds deemoedig aangekeken en helpt met het inhalen. Zwijgend rijden we Jakoetsk weer in. Het is nacht. Nog steeds hangt de bevroren smog over de stad, nog steeds die industriële uitstraling, maar wat een prachtige stad om thuis te komen.

■ **Chauffeur 'Herman' warmt zich in een blokhut aan de oever van de Lena.**

■ **De weg naar Jakoetsk, ongetwijfeld de leukste stad ter wereld.**

Sarcasme

In de advocatenkamer van de rechtbank werd mr. Raab aangesproken door de oude mr. Broeksterwal. Een brave, absoluut integer en vriendelijke confrère, die hem bescheiden om een dienst vroeg.

Een van mijn jaargenoten had maar één kind, een zoon, sprak hij. De jongen is naar mij vernoemd en hij bezocht me regelmatig, ook toen zijn vader al was overleden. Hij trouwde met een niet zo prettige vrouw, en enkele jaren nadien wilde zij scheiden en mijn, zeg maar, peetzoon, wilde dat ook. Er waren twee kinderen, een jongen en een meisje. Op zijn verzoek deed ik de echtscheiding. Er kwam een goede bezoekerregeling, maar financieel wilde die dame het onderste uit de kan.

Nu bezocht hij me laatst weer en vertelde me over nieuwe moeilijkheden. Zijn ex wilde nu van de bezoekerregeling af en had de Kinderbescherming doen weten dat hij, eh, niet te tolereren spelletjes met de kinderen zou doen. Dat ontkennde hij en zijn verdenking dat zijn vrouw hem op zo'n manier van de kinderen wilde vervreemden, leek niet ongegrond. En nu vroeg hij mij of ik hem rechtsbijstand wilde verlenen. Doch ik ben niet meer opgewassen tegen de emoties

die zulk een zaak meebrengt. Ik heb beloofd u te vragen...

Het was allemaal nog veel erger dan hij aan mr. Broeksterwal had durven te zeggen, vertelde de jongeman aan mr. Raab. Zijn ogen waren roodbeuild en zijn handen beefden. Echt, ik heb nooit iets slechts met de kinderen gedaan, maar ik moet nu toch voor de strafkamer komen. Ik werk als bibliotheecaris en ben nu, in afwachting van de uitslag van de strafzaak, geschorst.

Mr. Raab hoorde dat de strafkamer zich, enige weken vóór de behandeling van de verzochte wijziging van de bezoekerregeling, door een civiele kamer van de rechtbank over de strafzaak zou buigen. Het dossier was vrij summier. De kinderen hadden een verklaring afgelegd bij iemand die als verouwerd psycholoog werd aangeduid, en die als deskundige verklaarde dat hij zowel bij de jongen als het meisje 'signalen' had geconstateerd eigen aan slachtoffers van seksuele delicten.

De psycholoog verscheen als getuige-deskundige ter zitting. Hij verklaarde dat de feiten op zichzelf naar zijn mening niet zo ernstig waren en dat de ver-

standige moeder tijdig had ingegrepen. Op de vraag van mr. Raab naar die signalen, antwoordde hij: „Hoofdzakelijk onverklaarbare ongehoozzaamheid en dergelijke gedrag.”

Mr. Raab proefde vooringenomenheid bij de deskundige en overigens ook bij de officier van justitie. Of dat bij de rechtbank anders was? Hij deed wat hij kon en de straf viel mee: zes maanden gevangenisstraf, waarvan drie voorwaardelijk.

Met de bezoekerregeling ging het daardoor vanzelfsprekend ook mis. De vordering van de moeder werd toegevoegd.

Tot verrassing van iedereen verzocht de vrouw nog geen jaar later wederom wijziging

we vriend wil de kinderen niet meer in huis.

U hebt gelijk, iedereen doet het zo, merkte de president op. Zijn sarcasme ontging de vrouw blijkbaar. Maar stel, dat u een vriend krijgt die de kinderen wél wil, vroeg de president. Wat dan?

Wel, antwoordde ze zonder blikken of blozen, dan wend ik mij weer tot u.

Daar is de rechtbank toch voor?

Zo is het, vond de president. Een goede moeder weet wat goed is voor haar kinderen.

Mr. Raab was het sarcasme van de president natuurlijk niet ontgaan. Het onrecht dat zijn cliënt was aangedaan was nu duidelijk aan de oppervlakte gekomen. En het was niet op een vriendelijk toon dat hij de vrouw - via haar advocaat - meteen ter plekke aanzegde dat deze zaak voor zijn cliënte nog een staartje zou krijgen!